

บทที่ 2

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาคิดตามผลการปฏิบัติงานของพยาบาลใหม่ที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตร
วิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาลและผดุงครรภ์) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียว
เฉลิมพระเกียรตินี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยจึง
ได้ประมวลและนำเสนอเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้ คือ

- ตอนที่ 1. การพยาบาลและการศึกษาในหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาลและ
ผดุงครรภ์) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
- ตอนที่ 2. การติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต
- ตอนที่ 3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต

ตอนที่ 1 การพยาบาลและการศึกษาในหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาลและผดุงครรภ์)
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

การพยาบาลเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการอุบัติของมนุษย์ในโลก การพยาบาลใน
ระยะแรกเริ่มเกิดขึ้นในครอบครัวก่อน ต่อมาจึงขยายขอบเขตของงานให้กว้างขวางออกไป มีการ
อบรม ศึกษาทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้
งานพยาบาลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

มิสฟลอเรนซ์ ในดิงเกล ซึ่งเป็นผู้นำในวงการพยาบาลคนแรกที่ทำให้วิชาชีพ
พยาบาลเจริญก้าวหน้า ได้ให้ความหมายของการพยาบาลไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการช่วย
เหลือผู้ป่วยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้อยู่ในสภาวะที่จะต่อสู้การรุกรานของโรคได้อย่างดีที่
สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ได้ให้คำจำกัดความของการ
พยาบาลว่า เป็นการใช้ศิลปะและวิทยาศาสตร์ในการปฏิบัติต่อผู้ป่วยทั้งร่างกายจิตใจ โดยยึดหลัก
การให้ความปลอดภัย การส่งเสริมสุขภาพอนามัยอันดีต่อประชาชนและสังคม โดยมีได้คำนึงถึง
เพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา ฐานะตลอดจนลักษณะการเมือง ทั้งนี้ต้องได้รับการอนุญาตให้ขึ้นทะเบียน
ประกอบโรคศิลปะสาขาพยาบาล

พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ (2522 : 195) ได้ให้ความหมายของการพยาบาลไว้ว่า หมายถึง การกระทำในกิจกรรมการสังเกต การดูแล การให้คำปรึกษาแนะนำ การสอน และการนิเทศแก่คนที่ป่วย ได้รับบาดเจ็บ มีความพิการ หรือบุคคลปกติ เพื่อคงไว้ซึ่งสุขภาพอันดี และป้องกันการเจ็บป่วยที่จะเกิดขึ้นต่อไปแก่ตนเองและผู้อื่น กิจกรรมดังกล่าวต้องการการตัดสินใจ (judgment) และทักษะ (skill) เป็นพิเศษ โดยตั้งอยู่บนฐานของความรู้และหลักการในศาสตร์สาขาต่างๆ เป็นต้นว่า วิทยาศาสตร์การแพทย์ ชีววิทยา วิทยาศาสตร์กายภาพ วิทยาศาสตร์ทั่วไป สังคมศาสตร์ จิตวิทยา พฤติกรรมศาสตร์ และอื่น ๆ

พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 ได้ให้ความหมายว่า การพยาบาลเป็นการกระทำในการช่วยเหลือดูแลผู้ป่วย เพื่อบรรเทาอาการของโรคและการลุกลามของโรค การประเมินภาวะสุขภาพ การส่งเสริมฟื้นฟูสุขภาพอนามัย และการป้องกันโรครวมทั้งการช่วยเหลือแพทย์ และการกระทำตามคำสั่งในการรักษาโรคของแพทย์ ทั้งนี้โดยอาศัยหลักวิทยาศาสตร์และศิลปะการพยาบาล

สมจิต หนูเจริญกุล (2537 : 5) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพยาบาลว่า การพยาบาลเป็นการสนองตอบต่อความต้องการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ซึ่งผู้ป่วยและครอบครัวไม่สามารถตอบสนองได้ด้วยตนเอง ช่วยบรรเทาความไม่สุขสบาย ช่วยเพิ่มความสามารถและเอื้ออำนวยให้ผู้ป่วยและครอบครัวสามารถปรับตัวต่อการสูญเสียและความยากลำบากต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากความเจ็บป่วย ช่วยพัฒนาศักยภาพของบุคคลเพื่อให้เขาสามารถดูแลสุขภาพตนเองและพึ่งพาตนเองได้มากที่สุด ตลอดจนช่วยให้ผู้ป่วยตายอย่างสงบเมื่อถึงเวลา

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า การพยาบาลเป็นการบริการสุขภาพแก่บุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยอาศัยหลักวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปะการพยาบาลในการประเมินภาวะสุขภาพ ตัดสินใจให้การช่วยเหลือ ดูแลให้คำแนะนำเพื่อให้แต่ละบุคคลสามารถปรับตัวต่อสภาวะที่เผชิญอยู่ได้อย่างดีที่สุด โดยคาดหวังเพื่อให้บุคคลมีสุขภาพดีที่สุด ดังนั้นจึงต้องการการพยาบาลที่มีคุณภาพที่มีลักษณะดังนี้ (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์, 2520 : 224)

1. สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน หมายถึง การให้บริการพยาบาลที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการรายบุคคล และชุมชน ซึ่งอาจปรากฏในรูปของลักษณะของบริการที่ให้ปริมาณของบริการที่เพียงพอและความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์

2. สามารถตอบสนองต่อนโยบายด้านสุขภาพอนามัยของประเทศ หมายถึง ความคาดหวังของประเทศในการให้บริการ ต้องเป็นไปในลักษณะของการผสมผสาน ทั้งการดูแล การรักษา การป้องกัน การฟื้นฟูสุขภาพ และการส่งเสริมสุขภาพ และเน้นเรื่องการช่วยเหลือตนเองเพื่อสุขภาพอันดี ตามกลวิธีของงานสาธารณสุขมูลฐาน

3. ความสามารถทางวิชาชีพ หมายถึง การรักษาความเป็นวิชาชีพของพยาบาลโดยต้องปรากฏในการปฏิบัติการพยาบาล เช่น

3.1. คำเน้นการให้การพยาบาลอย่างมีระบบระเบียบทางวิทยาศาสตร์ คือ การใช้กระบวนการพยาบาล โดยยึดทฤษฎีการพยาบาล เป็นหลักในการปฏิบัติ ได้แก่

(1) รวบรวม ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้องตามแนวทฤษฎีทางการพยาบาล และสามารถใช้แหล่งข้อมูลได้โดยสมบูรณ์ทั้งด้านการพยาบาล การรักษาและการตรวจวินิจฉัย รวมทั้งการใช้ข้อมูลจากหนังสือ และวารสาร

(2) ค้นหาปัญหาทางการพยาบาล คือ ความต้องการและปัญหาของผู้ป่วยได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง ตรงตามสภาพของผู้ป่วยรายบุคคล คือ วินิจฉัยปัญหาได้

(3) กำหนดกิจกรรมการพยาบาลได้ตามลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ โดยมีเหตุผลทางวิทยาศาสตร์การพยาบาลสนับสนุนอย่างถูกต้อง

(4) ให้การพยาบาลตรงตามแผนการพยาบาลที่กำหนดไว้
อย่างเหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ สามารถดัดแปลงปรับปรุงการพยาบาลได้โดยรักษาหลักการพยาบาล (Nursing principles) ไว้เป็นอย่างดี

(5) ประเมินการปฏิบัติการพยาบาลได้ด้วยตนเองโดยการใช้เครื่องมือการประเมินอย่างถูกต้องตามทฤษฎีของการประเมินผล และสอดคล้องกับวิทยาศาสตร์การพยาบาล

3.2. ประสานงานการดูแลรักษาในทีมการพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลและใช้การติดต่อสื่อสารที่ดี ตลอดจนการบันทึกรายงานที่คงไว้ซึ่งความต่อเนื่องทางการดูแลรักษาโดยตรง

3.3. นิเทศการพยาบาลให้กับบุคคลในความรับผิดชอบ โดยมุ่งส่งเสริมพัฒนาบุคคลในทางที่ถูกต้อง เพื่อเสริมความเจริญก้าวหน้าทั้งส่วนวิชาชีพ และส่วนตน

3.4. รักษา และดำรงไว้ซึ่งจรรยาบรรณของวิชาชีพตลอดไป (Professional ethics)

การพยาบาลที่มีคุณภาพตามแนวความคิดของ สายหยุด นิยมวิภาต (2522 : 28) ได้สรุปไว้ดังนี้ คือ

1. ต้องเป็นการพยาบาลที่สามารถให้บริการได้เพียงพอตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้ทั่วถึง
2. ต้องเป็นบริการที่ยอมรับของประชาชนผู้รับบริการ
3. ต้องเป็นบริการที่มีลักษณะสมบูรณ์ทั้ง ความรู้ หลักการ ความสามารถ และคุณธรรม เพื่อสร้างความมั่นใจ ความศรัทธาแก่ผู้มารับบริการ
4. ต้องเป็นบริการที่มีความปลอดภัยและมีการสืบต่อเนื่อง
5. ต้องมีรายงานการบันทึกการปฏิบัติ
6. การจัดการบริการต้องเป็นตามผลการวิเคราะห์ของผู้บริการ

ดังนั้น ในการให้การพยาบาลที่มีคุณภาพบริบูรณ์นั้นพยาบาลจะต้องมีความสามารถด้านต่าง ๆ ดังนี้ (สุจินต์ วิจิตรกาญจน์, 2520 : 5)

1. มีความสามารถในด้านการรักษาพยาบาล
2. มีความสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ
3. มีความสามารถด้านการประสานงาน ร่วมมือและมีสัมพันธ์ภาพที่ดี
4. มีความสามารถด้านการค้นคว้าวิจัย
5. มีความสามารถที่จะให้คำอธิบาย หรือเป็นผู้แปลความหมายได้ถูกต้อง
6. มีความสามารถด้านบริหารและบริการ
7. มีความสามารถเป็นผู้แนะนำต่าง ๆ

8. มีความสามารถที่จะให้คำปรึกษา หรือปลอบใจ ให้กำลังใจเป็นอย่างดี
9. มีความสามารถในด้านทักษะการพยาบาลเป็นอย่างดี
10. มีความสามารถที่จะส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพให้เป็นที่ยกย่องแก่คนทั่วไป

พยาบาลที่จะมีความสามารถดังกล่าวได้จะต้องผ่านกระบวนการศึกษาพยาบาลตามหลักสูตรการศึกษาพยาบาลที่สร้างขึ้น โดยมีเป้าหมายที่จะผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะและความสามารถตามที่สังคมคาดหวัง หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต (พยาบาลและผดุงครรภ์) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ได้มีปรัชญาของหลักสูตรว่า "การศึกษาคือกระบวนการที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างพฤติกรรมของบุคคล เพื่อให้มีพัฒนาการในด้านพุทธิปัญญา เจตคติและทักษะ ซึ่งผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง โดยการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน และผู้สอนเป็นผู้แนะนำส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน การศึกษาทางการพยาบาลเป็นกระบวนการที่เกี่ยวเนื่องกับการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะความสามารถเพื่อประยุกต์ความรู้มาปฏิบัติในการให้การพยาบาลและบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในสถานพยาบาลและชุมชน โดยมุ่งที่จะให้บุคคลและชุมชนสามารถช่วยเหลือตนเองด้านสุขภาพอนามัยได้"

ในการเตรียมหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลและผดุงครรภ์นั้น คณะอาจารย์มีความเชื่อว่าการพยาบาลในระดับวิชาชีพ คือการให้การดูแลในด้านสุขภาพอนามัยแก่ผู้รับบริการ โดยอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์และศาสตร์สาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ประกอบด้วยองค์ประกอบทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ อันเป็นผลให้มนุษย์มีความต้องการ มีคุณลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน พยาบาลจึงต้องให้ความช่วยเหลือเพื่อให้บุคคลได้ใช้ศักยภาพที่ตนมีอยู่ทั้งหมดในการปรับตัว เพื่อรักษาความสมดุลของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัย โดยมุ่งใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และการทำงานร่วมกับบุคลากรอื่น ๆ นอกจากนี้พยาบาลวิชาชีพจะต้องมีความสามารถในการตัดสินใจ การเป็นผู้นำ โดยเฉพาะการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงบริการพยาบาล เพื่อส่งเสริมและสร้างไว้ซึ่งสุขภาพอนามัยอันดีของบุคคล ครอบครัวและชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมวิชาชีพพยาบาลและพัฒนาตนเองเพื่อการดำรงชีพอย่างผู้มีคุณค่าต่อสังคม

หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลและผดุงครรภ์ กำหนดเวลาศึกษา ตลอดหลักสูตร 8 ภาคการศึกษาปกติและ 3 ภาคศึกษาดูรู้อื่น ซึ่งประกอบด้วยวิชาต่าง ๆ จำนวน 144 หน่วยกิต ดังนี้

1. หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป 63 หน่วยกิต
  - 1.1. หมวดวิชาสังคมศาสตร์ 8 หน่วยกิต
  - 1.2. หมวดวิชามนุษยศาสตร์ 8 หน่วยกิต
  - 1.3. หมวดวิชาภาษา 8 หน่วยกิต
  - 1.4. หมวดวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ 39 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะทางการพยาบาล 75 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือก 6 หน่วยกิต

การเรียนในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป สอนโดยคณาจารย์ประจำของคณะพยาบาลศาสตร์ร่วมกับอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ตามลักษณะของแต่ละรายวิชา ส่วนหมวดวิชาเฉพาะทางการพยาบาลแบ่งเป็นวิชาพื้นฐานวิชาชีพและวิชาชีพ สอนโดยคณาจารย์ประจำของคณะพยาบาลศาสตร์ แหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพส่วนใหญ่ฝึกที่โรงพยาบาลหัวเฉียว นอกจากนี้จะมีโรงพยาบาลของรัฐเสริมประสบการณ์ เช่น โรงพยาบาลกลาง โรงพยาบาลประสาท โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา โรงพยาบาลเล็ก เป็นต้น เมื่อบัณฑิตจบการศึกษาแล้วมีข้อผูกพันกับมหาวิทยาลัยในเรื่องแหล่งปฏิบัติงาน โดยบัณฑิตจะต้องปฏิบัติงานในโรงพยาบาลหัวเฉียวเป็นเวลา 2 ปี ได้รับเงินเดือนและสวัสดิการตามระเบียบของโรงพยาบาล

ตอนที่ 2 การติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ไม่ว่าจะในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะทางวิชาชีพ ซึ่งปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรจะกำหนดไว้เพื่อเป็นแนวทางในการผลิตบัณฑิตของแต่ละวิชาชีพ กระบวนการทางการศึกษาประกอบด้วยหลักสำคัญพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ วัตถุประสงค์ทางการศึกษา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอน และกระบวนการติดตามประเมินผล

ความหมายของการติดตามประเมินผลโดยทั่ว ๆ ไป ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน เช่น

กาลวิน (Calvin, 1970 : 17) กล่าวว่า การติดตามผลเป็นกระบวนการหาข้อมูลหรือข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับผู้จบการศึกษาไปแล้ว เพื่อทราบสถานภาพของผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานและการฝึกงาน เพื่อประโยชน์ในการแนะแนวและให้บริการแก่ผู้สำเร็จการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

เท็นบริงค์ (Tenbrink) ช่างโน้ประภา เชื้อดักคี (2526 : 20) กล่าวว่า การประเมินผลเป็นการตัดสินใจคุณค่า ซึ่งต้องอาศัยการอ้างอิง (reference) จากเกณฑ์วัด (criterion) เพื่อแสดงว่าการปฏิบัตินั้น ๆ บรรลุถึงเป้าหมายหรือไม่ การอ้างอิงมี 3 ลักษณะ คือ

1. การอ้างอิงเกณฑ์วัด (Criterion reference) เราจะประเมินการปฏิบัติงานจากเกณฑ์วัดที่สร้างขึ้นมาเฉพาะแต่ละสิ่งที่ต้องการประเมิน ระดับการประเมินจะเป็นได้ตั้งแต่ระดับต่ำสุดจนถึงสูงสุด การประเมินผลการพยาบาลส่วนใหญ่จะใช้การอ้างอิงเกณฑ์วัด เพราะเป็นการศึกษาเปรียบเทียบผลของการปฏิบัติงานแต่ละอย่างกับเป้าหมายของพฤติกรรมที่ต้องการ

2. การอ้างอิงกลุ่ม (Norm reference) เป็นการประเมินผลโดยใช้การเปรียบเทียบผลของสิ่งที่จะประเมินกับกลุ่มปกติวิสัย เช่น การเทียบผลงานว่าต่ำหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติแบบทดสอบทางจิตวิทยา เช่น แบบทดสอบบุคลิกภาพ มักใช้การอ้างอิงกลุ่มในการประเมินบุคลิกภาพว่า บุคลิกภาพของผู้ถูกประเมินเหมือนเกณฑ์ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยหรือไม่หรือสูงกว่าและต่ำกว่าเกณฑ์มากน้อยเพียงใด

3. การอ้างอิงตนเอง (Self reference) เป็นการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานในปัจจุบันกับผลการปฏิบัติงานของคนในอดีต มีประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง และแก้ไขข้อบกพร่องของตัวเองได้

อาบักเคิล (Arbuckle) ช่างโน้ป่องศรี เกียรติเลิศสนภา (2532 : 10) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การติดตามผลใช้เป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพของการให้บริการ ในสถาบันการศึกษา ตรวจสอบความเหมาะสมของโปรแกรมการเรียนการสอน ทั้งในขณะที่สอนและหลังจากการสอนได้เสร็จสิ้นลงแล้ว การติดตามผลยังเป็นสิ่งช่วยเหลือผู้สำเร็จการศึกษาให้เข้ากับสถานการณ์ของบุคคลแวดล้อมเพื่อให้การทำงานดีขึ้นและมั่นคงยิ่งขึ้น

สมพงษ์ เกษมสิน (2519 : 147) ได้กล่าวว่า การประเมินผลการปฏิบัติงาน คือวิธีการที่ใช้ประเมินค่าผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนว่ามีความสามารถในการปฏิบัติงานได้ดีเพียงใด โดยพิจารณาจากปริมาณงานและคุณภาพของงานที่ผู้บังคับบัญชาบันทึกไว้ หรือจากการสังเกตและวินิจฉัยตามเวลาที่กำหนด เพื่อเป็นเครื่องประกอบการพิจารณาให้ผลประโยชน์ตอบแทนตามความชอบแก่ผู้ปฏิบัติงานนั้น ๆ

พวงรัตน์ บุญญานูรัตน์ (2522 : 161) ได้ให้ความหมายของคำว่า ประเมินผลเป็นขบวนการตัดสินใจพิจารณาว่า สิ่งที่พิจารณานั้นมีคุณค่าสมกับเกณฑ์ที่เราตั้งไว้เพียงใด จึงเป็นขบวนการต่อเนื่องกับขบวนการรวบรวมข้อมูล เพื่อเป็นพื้นฐานในการพิจารณาตัดสินคุณค่า

เสนาะ ดิยาว์และคณะ (2522 : 150) ได้สรุปว่า การประเมินผลการปฏิบัติงาน คือ ระบบที่จัดทำขึ้นเพื่อหาคุณค่าของบุคคลในแง่ของการปฏิบัติงาน และสมรรถภาพในการพัฒนาตนเอง

จินตนา ยูนิพันธุ์ (2527 : 172) กล่าวว่า การประเมินผลหมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือสถานการณ์ใด ๆ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งนี้เพื่อนำผลการตัดสินคุณค่านี้ไปสู่การตัดสินใจว่า สิ่งใดควรคงไว้หรือสิ่งใดไม่สมควรได้มีการปรับปรุงแก้ไขหรือเลิกสัมไป

จากความหมายของการติดตามผลและการประเมินผลการปฏิบัติงานในหลายทัศนะดังกล่าว จึงประมวลวัตถุประสงค์ของการประเมินผลการปฏิบัติงานได้ดังนี้ คือ

1. ให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติงานของบัณฑิต
2. ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานของบัณฑิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. ทราบข้อดีและข้อบกพร่องของการจัดการเรียนการสอนและหลักสูตร
4. ปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

ประโยชน์ของการติดตามผล

การติดตามผลจะเกิดผลดี 3 ประการ ดังนี้

1. บัณฑิต จะเกิดความรู้สึกว่าสถาบันที่ตนสำเร็จการศึกษามานั้นมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา และเห็นความสำคัญของบัณฑิต ผลที่ตามมา คือ ทำให้บัณฑิตเกิดความภาคภูมิใจในสถาบัน เกิดความผูกพันต่อกันและยินดีที่จะให้ความร่วมมือและช่วยเหลือสถาบัน

2. หลักสูตร ข้อมูลที่ได้จากการติดตามผลจะเป็นประโยชน์ในการประเมินและพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการทั้งของผู้เรียน ผู้ใช้ผลิตผล และสังคมโดยรวม

3. บริการให้คำปรึกษา ข้อมูลที่ได้จากการติดตามผลจะเป็นข้ออ้างอิงที่นำมาประกอบการแนะนำนักศึกษาปัจจุบันเกี่ยวกับแนวทางในการประกอบวิชาชีพให้ได้ประสิทธิภาพ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของงานที่ปฏิบัติและร่วมงานได้เร็วที่สุด ตลอดจนมีความสุขในการทำงาน

การประเมินผลทางการพยาบาล กุสยา ตันติผลาชีวะ (2521 : 30-36) ได้สรุปตามแนวคิดของนักวิชาการชาวต่างประเทศ ไว้ได้ 3 ลักษณะ คือ

1. การประเมินผลการบริการพยาบาลหรือการตรวจสอบทางการพยาบาล (Nursing audit) เป็นการประเมินสรุปผลการบริหารพยาบาลเพื่อตัดสินคุณภาพและประสิทธิภาพขององค์การพยาบาลว่า ปฏิบัติการบรรลุตามเกณฑ์มาตรฐานที่วางไว้ หรือไม่เพียงใด

2. การประเมินผลการปฏิบัติงาน (Evaluation of nursing performance) การประเมินผลชนิดนี้เน้นที่ตัวบุคลากรผู้ให้การพยาบาล สิ่งที่ประเมินได้แก่ บุคลิกลักษณะ ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ตลอดจนผลการปฏิบัติการพยาบาล

3. การประเมินผลการพยาบาล (Nursing care evaluation) การประเมินผลแบบนี้มีความสำคัญต่อมาตรฐานทางการพยาบาล เพราะสามารถประมาณค่าระดับความสามารถในการให้การพยาบาลว่าอยู่ในระดับใด มีส่วนสร้างความสำเร็จทางวิชาชีพ ให้แก่สังคมและเป็นการประกันคุณภาพทางการพยาบาลที่จะอำนวยความสะดวกให้ผู้ป่วยมีความสุขที่ดี และพ้นจากความเจ็บป่วยด้วยความมั่นใจ ในการประเมินการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ จะต้องเกิดจากใช้เครื่องมือที่ดี มีความเที่ยงและความตรง

ผู้เกี่ยวข้องในการประเมินผลการปฏิบัติการพยาบาล

ในการประเมินคุณภาพการปฏิบัติงานของพยาบาลมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของพยาบาลอีกหลายคน ถ้าได้นำผลการประเมินคุณภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเหล่านี้มาช่วยประเมิน จะเป็นเครื่องมือช่วยในการประเมินคุณภาพการปฏิบัติงานและการบริหารขององค์กร ได้ดี ผู้เกี่ยวข้องในการประเมินผลการปฏิบัติการพยาบาล มีดังนี้

1. ผู้ป่วย ผู้ป่วยเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับการปฏิบัติงานของพยาบาลมากเป็นบุคคลแรกที่ประเมินการปฏิบัติงานของพยาบาลทุก ๆ วัน โดยจะประเมินแบบไม่มีแบบแผน ประเมินด้วยความคิดของตนเองว่า พยาบาลแต่ละคนมีคุณภาพการปฏิบัติงานอย่างไร มีบุคลิกลักษณะนิสัย ความเมตตากรุณาหรือไม่ ถ้าหากผู้ป่วยได้มีการประเมินคุณภาพการปฏิบัติงานพยาบาลอย่างมีแบบแผน มีการสร้างแบบฟอร์มการประเมินให้ผู้ป่วยประเมินพยาบาล จะช่วยประเมินผลผลิตของสถาบันการศึกษาได้อย่างมีคุณค่า

2. พยาบาลประจำการ ผู้ที่ทำหน้าที่ใกล้ชิดกับพยาบาลกันเองคือ พยาบาลประจำการ หรือพยาบาลผู้ร่วมงานซึ่งจะเห็นประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน บุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของแต่ละคน การประเมินผลการปฏิบัติงานของพยาบาลถ้าได้ให้พยาบาลผู้ร่วมงานเป็นผู้ร่วมประเมินด้วย จะช่วยให้การประเมินคุณภาพการทำงานของพยาบาลในทัศนะของผู้ร่วมงาน มีความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น

3. หัวหน้าหอผู้ป่วย เป็นผู้บังคับบัญชาระดับต้นของพยาบาลประจำการ เป็นผู้ประสานงานและเป็นแหล่งวิทยากร มีหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ ซึ่งจะเห็นพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ ได้ใกล้ชิดเช่นเดียวกัน การให้หัวหน้าหอผู้ป่วยประเมินคุณภาพการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการพยาบาลมา

ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต

การศึกษาค้นคว้าผลบัณฑิตทางการพยาบาล ได้มีการศึกษาทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ พอจะรวบรวมนำมาเสนอได้ ดังนี้

งานวิจัยในประเทศไทย

สถาบันการศึกษาพยาบาลในประเทศไทยเกือบทุกแห่งได้มีการติดตามและประเมินผลบัณฑิตพยาบาลเป็นระยะ ๆ อาทิ เช่น

มหาวิทยาลัยมหิดล

ปี 2524 พิมพ์พันธ์ ศิลปสุวรรณ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษากับความสามารถในการปฏิบัติงานของบัณฑิตพยาบาลสาธารณสุขระหว่างปีการศึกษา 2519-2523 ผลการศึกษาพบว่า ผู้บังคับบัญชาและบัณฑิตมีความคิดเห็นว่า บัณฑิตพยาบาลสาธารณสุขปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดี และความสามารถในการปฏิบัติงานไม่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่างกัน ในทัศนะของผู้บังคับบัญชาเกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติงานของบัณฑิตพยาบาลสาธารณสุข มีความแตกต่างกันเมื่อลักษณะงานที่บัณฑิตปฏิบัติแตกต่างกัน และทัศนะของผู้บังคับบัญชากับบัณฑิตเกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติงานของบัณฑิตไม่แตกต่างกัน ในปีเดียวกันสมพันธ์ หิญชรนันท์และคณะ ได้ประเมินการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยสำรวจความคิดเห็นจากผู้สำเร็จการศึกษารุ่นที่ 1-3 ซึ่งสำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ. 2522-2524 จำนวน 216 คนและจากผู้บังคับบัญชา 209 คน ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติงานของบัณฑิต พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้บังคับบัญชามีความคิดเห็นตรงกันว่า ผู้สำเร็จการศึกษาทั้ง 3 รุ่น มีความสามารถทางวิชาการและความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี ส่วนบุคลิกภาพและความรับผิดชอบในหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ดี

ปี 2525 ศรีไพบุลย์ สังข์บัวศรี ได้ศึกษาผลการปฏิบัติงานและคุณลักษณะบุคลิกภาพของพยาบาลวิชาชีพในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 300 คน ผลการศึกษา พบว่าพยาบาลที่มีผลการปฏิบัติงานดีจะมีบุคลิกภาพสูงกว่าพยาบาลที่มีผลการปฏิบัติงานปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปี 2526 ประภา เชื้อภักดี ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางบุคลิกภาพกับผลการปฏิบัติงานของพยาบาลศิริราช โดยศึกษาจากพยาบาลประจำการของโรงพยาบาลศิริราช จำนวน 100 คน พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพของพยาบาลส่วนมากค่อนข้างจะรอบคอบ ปรารถนาดี และมีแนวโน้มที่มีลักษณะโดยรวม ชี้อาย อารมณ์อ่อนไหว ถ่อมตน มีจิตใจกล้าแข็ง ช่างสงสัยและเป็นนักคิด นักทดลอง

ปี 2527 สุทธิรัตน์ พิมพ์หงส์ ทศนา บุญทอง และวิเชียร ทวีลาภ ได้ศึกษาการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาลและผดุงครรภ์) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปีการศึกษา 2525 โดยการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบัณฑิตซึ่งปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศิริราชเป็นเวลา 1 ปี จำนวน 96 คน ผู้บังคับบัญชา 42 คน และพยาบาลผู้ร่วมงาน 96 คน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบัณฑิตอยู่ในเกณฑ์ดี และดีมากเหมือนกันในทุก ๆ หน่วยงาน บัณฑิตส่วนใหญ่มีเจตคติต่อหลักสูตรค่อนข้างดีและดี แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้บัณฑิตยังมีความเห็นว่า ภายหลังจากสำเร็จการศึกษารู้สึกมั่นใจในการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง เหตุผลที่ทำให้เกิดความมั่นใจในระดับปานกลางและน้อยนั้นคือ ได้รับประสบการณ์การพยาบาลในหน่วยงานนั้น ๆ ไม่เพียงพอในขณะที่ศึกษาและไม่ได้ทำงานในหน่วยงานที่ตนเองถนัด ในปีเดียวกัน สุวลักษณ์ ตั้งประดิษฐ์ ได้ศึกษาติดตามผู้สำเร็จการศึกษาพยาบาลและผดุงครรภ์ระดับต้นที่ปฏิบัติงานในภาคเหนือของประเทศไทย โดยศึกษาจากพยาบาลระดับต้นและผู้บังคับบัญชา ผลการศึกษาพบว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานโดยพยาบาลเองและโดยผู้บังคับบัญชามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พยาบาลระดับต้นประเมินตนเองสูงกว่าผู้บังคับบัญชา

ปี 2528 สมจิต ปทุมานนท์ และผาสุวรรณ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ได้ศึกษาความสอดคล้องของผลการศึกษากับการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการพยาบาลสาธารณสุข (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาการพยาบาลสาธารณสุข โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะหาความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของหลักสูตรกับการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิต ความคิดเห็นของมหาบัณฑิตต่อหลักสูตร และความสามารถในการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิต โดยใช้แบบสอบถามส่งไปยังมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ปี 2521-2527 และปฏิบัติงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน จำนวน 28 คน และผู้บังคับบัญชาชั้นต้นของมหาบัณฑิตทุกคน ผลการศึกษาพบว่า มีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของหลักสูตรกับการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตในระดับสูง ความคิดเห็นต่อหลักสูตรอยู่ในระดับดี ยกเว้นเรื่องอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน และวิธีการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ความสามารถในการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตทั้งที่ประเมินโดยตนเองและผู้บังคับบัญชาอยู่ในระดับสูง ความคิดเห็นต่อหลักสูตรและปริมาณการนำความรู้ไปใช้มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปี 2529 สุกฤษณ์ มิชูทรัพย์ ได้ติดตามและประเมินผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลและผดุงครรภ์ระดับต้น คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยติดตามและประเมินการปฏิบัติงาน รวมทั้งเปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติงานในทัศนะของผู้สำเร็จการศึกษาเองและของผู้บังคับบัญชา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลและผดุงครรภ์ระดับต้น รุ่นที่ 1 ถึงรุ่นที่ 3 ที่สำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ. 2527 ถึง พ.ศ. 2529 จำนวน 264 คน และผู้บังคับบัญชาที่ใกล้ชิด จำนวน 264 คน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาทั้งในทัศนะของตนเองและผู้บังคับบัญชาอยู่ในเกณฑ์ดี และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนความสามารถพบว่า ไม่แตกต่างกันในรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 แต่แตกต่างกันในรุ่นที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในทัศนะของผู้บังคับบัญชามากกว่าในทัศนะของผู้สำเร็จการศึกษา

ปี 2538 ถนอมขวัญ ทวีบุรณ ได้ประเมินผลการปฏิบัติงานของพยาบาลใหม่ ในฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลศิริราช ที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปี พ.ศ. 2536 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากพยาบาลใหม่ จำนวน 140 คน ผู้บังคับบัญชา จำนวน 89 คน และพยาบาลผู้ร่วมงานจำนวน 140 คน ผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานของพยาบาลใหม่โดยผู้บังคับบัญชา พยาบาลผู้ร่วมงาน และพยาบาลใหม่ ในด้านความรู้และทักษะในการปฏิบัติการพยาบาล ด้านความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ และด้านบุคลิกลักษณะ อยู่ในระดับดีในรายด้านและรายข้อ ยกเว้นด้านความสามารถในการเป็นผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง โดยพยาบาลใหม่ประเมินตนเองสูงกว่าผู้บังคับบัญชาและพยาบาลผู้ร่วมงาน และพบที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน ยกเว้นด้านบุคลิกภาพพบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ปี 2526 เจือจันทร์ เรืองศรี ได้ติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตพยาบาล หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นรุ่นที่ 1 ถึงรุ่นที่ 8 ซึ่งทำงานในโรงพยาบาลและสถานพยาบาลทั้งหน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชน โดยให้บัณฑิตประเมินตนเองและผู้บังคับบัญชาระดับต้นเป็นผู้ประเมิน ผลการศึกษาพบว่า บัณฑิตมีลักษณะความ

เป็นผู้นำและมีความคิดริเริ่มน้อย ประสิทธิภาพและความชำนาญงานพยาบาลยังต้องปรับปรุงให้มากขึ้น

กองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข

ปี 2526 ละเอียด แจ่มจันทร์ ได้ศึกษาติดตามผลบัณฑิตหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (การพยาบาลศึกษา) วิทยาลัยกรุงเทพ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2520-2523 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสามารถในการปฏิบัติงานของบัณฑิตโดยได้ข้อมูลจากบัณฑิตจำนวน 214 คน และผู้บังคับบัญชา 214 คน ผลการศึกษาพบว่า บัณฑิตมีคุณลักษณะในด้านความรู้ความสามารถด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านการนิเทศและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลพบว่า บัณฑิตมีความสามารถอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ปี 2528 กองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข ได้ติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิตและผดุงครรภ์ 4 ปีและหลักสูตรพยาบาลผดุงครรภ์ 2 ปี เพื่อประเมินผลการศึกษาของผู้สำเร็จการศึกษาทั้งสองหลักสูตร และความต้องการของหน่วยงานเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาจากทั้งสองหลักสูตร ความทันสมัยของตนเอง ผู้บังคับบัญชา และพยาบาลผู้ร่วมงาน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นตรงกันว่า ผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาในรายค้านและโดยส่วนรวมทุกด้านดีและหน่วยงานมีความต้องการการปฏิบัติงานในทุกด้านอยู่ในระดับต้องการมาก

ปี 2533 คณะอนุกรรมการศึกษาและวิจัยทางการศึกษาพยาบาล ได้ศึกษาสมรรถภาพของพยาบาลวิชาชีพ จากพยาบาลประจำการที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย และจากผู้บริหารของพยาบาลวิชาชีพที่พยาบาลประจำการปฏิบัติงานอยู่ ผลการศึกษาสรุปได้ว่าสมรรถภาพของพยาบาลวิชาชีพที่ประเมินด้วยตัวเองและโดยผู้บังคับบัญชา โดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพยาบาลประเมินสมรรถภาพตนเองสูงกว่าที่ผู้บังคับบัญชาประเมิน ในปีเดียวกัน กองงานวิทยาลัยพยาบาลได้ประเมินผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรการศึกษาพยาบาลที่เน้นชุมชน ประชากรที่ศึกษาแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตร

ประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ จากวิทยาลัยพยาบาล 5 แห่ง ในสังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาปี 2532 ซึ่งปฏิบัติงานในสถานบริการสาธารณสุข จำนวน 658 คน ผู้บังคับบัญชาระดับต้นของผู้สำเร็จการศึกษาใช้อัตราส่วนผู้บังคับบัญชาต่อจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาเท่ากับ 1 ต่อ 1 และเพื่อนร่วมงานที่ปฏิบัติงานอยู่หน่วยงานเดียวกันกับผู้สำเร็จการศึกษา ใช้อัตราส่วนเช่นเดียวกับผู้บังคับบัญชา การประเมินผลพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่มีความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลโดยส่วนรวมดี ถ้าพิจารณาความสามารถเป็นรายข้อ พบว่า ความสามารถให้บริการพยาบาลโดยเน้นการป้องกัน ส่งเสริมสุขภาพของบุคคล ครอบครัว และชุมชน ความสามารถให้ประชาชนดูแลช่วยเหลือตนเองในด้านสุขภาพ และสามารถใช้กระบวนการพยาบาลในการให้บริการพยาบาลตามความต้องการของแต่ละบุคคล ครอบครัวและชุมชนดี แต่ความสามารถทำงานร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอื่น ในการกำหนดความต้องการด้านบริการของชุมชน และร่วมมือในการให้บริการสาธารณสุขได้ทุกระดับนั้นยังไม่มีดี ส่วนในด้านการบริหารจัดการ ผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่มีความสามารถด้านบริหารจัดการดี คือ สามารถบริหารและนิเทศงานผู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบได้พอใช้และมีทักษะของการเป็นผู้นำดี ในด้านบุคลิกภาพพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาส่วนมากตระหนักในความรับผิดชอบต่อการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ

ปี 2537 กระทรวงสาธารณสุข ได้ศึกษาคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ ปีการศึกษา 2535 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาว่า สามารถปฏิบัติงานอยู่ในระดับใด สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาและความต้องการของผู้ใช้หรือไม่ โดยให้ผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 49 คน ประเมินตนเองร่วมกับให้ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น จำนวน 49 คน เป็นผู้ประเมิน ผลการศึกษาพบว่าผู้สำเร็จการศึกษาและผู้บังคับบัญชาประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาในด้านบริหาร บริการ และวิชาการอยู่ในระดับมีความสามารถมาก โดยผู้สำเร็จการศึกษาประเมินตนเองจะมีคะแนนสูงกว่าที่ผู้บังคับบัญชาประเมินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกความสามารถเป็น 3 ด้าน และพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ทั้งผู้สำเร็จการศึกษาและผู้บังคับบัญชาประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษา ด้านบริหารและบริการสูงกว่าด้านวิชาการ โดยความสามารถที่มีคะแนนมากที่สุด คือการมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้รับบริการและญาติ ส่วนความสามารถที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ การนำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน ในด้านบุคลิกภาพของผู้สำเร็จการศึกษาพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้บังคับบัญชาประเมินบุคลิกภาพของผู้สำเร็จการศึกษาอยู่ในระดับดี โดยไม่แตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติ บุคลิกภาพที่ดีของผู้สำเร็จการศึกษา คือ การรักษามารยาทบรรณวิชาชีพ จื่อสัตย์ ใฝ่หาใจได้ แต่งกายสะอาด เรียบร้อย ถูกระเบียบ มีความเมตตากรุณา ส่วนบุคลิกภาพที่มีคะแนนต่ำที่สุดคือ ความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปี 2532 ผ่องศรี เกียรติเลิศนภา ได้ศึกษาติดตามผลการปฏิบัติงานและการปฏิบัติงานของบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ บัณฑิตพยาบาล รุ่น 2 จำนวน 33 คน ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต 33 คน และผู้ร่วมงานของบัณฑิต จำนวน 31 คน ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะและความสามารถในการปฏิบัติงานของบัณฑิต 5 ด้าน คือความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาล ความสามารถทางวิชาการ ความสามารถด้านบริหาร ด้านทัศนคติต่อวิชาชีพ และบุคลิกภาพ ส่วนใหญ่ได้รับการประเมินว่าอยู่ในเกณฑ์ดี ยกเว้นความสามารถด้านการปฏิบัติการพยาบาลที่ผู้บังคับบัญชาเห็นว่า บัณฑิตมีความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่ได้รับการประเมินมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านบุคลิกภาพ

วิทยาลัยพยาบาล สภากาชาดไทย

ปี 2527 วาริณี เอี่ยมสวัสดิกุล ได้ติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาล สภากาชาดไทย ซึ่งสำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2524-2525 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงาน ของบัณฑิตตามการรับรู้ของตนเองและผู้บังคับบัญชา ในด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และมนุษยสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่าผู้บังคับบัญชาประเมินว่า บัณฑิตมีความรู้ความสามารถทางวิชาการและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยส่วนรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความสามารถทางวิชาการและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในทัศนะของบัณฑิตและผู้บังคับบัญชา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยบัณฑิตประเมินตนเองต่ำกว่าผู้บังคับบัญชา สำหรับการประเมินผลด้านมนุษยสัมพันธ์ ในทัศนะของบัณฑิตและผู้บังคับบัญชาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้บังคับบัญชามีความพึงพอใจและยอมรับในการมีมนุษยสัมพันธ์ของบัณฑิต

ปี 2530 อรรวรณ์ อุทัยเสน ได้ศึกษาคิดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตร
 พยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาล สภากาชาดไทย ปีการศึกษา 2524-2527 เพื่อเปรียบเทียบ
 ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาและบัณฑิต ต่อผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตในด้านการนำความรู้ทาง
 วิชาการไปใช้ในการปฏิบัติงาน ความสามารถในการปฏิบัติงาน และคุณสมบัติด้านมนุษยสัมพันธ์
 กลุ่มตัวอย่างเป็นบัณฑิตจำนวน 270 คน และผู้บังคับบัญชา จำนวน 270 คน ที่ปฏิบัติงานใน
 โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช กองโรงพยาบาลส่วนภูมิภาค สำนักงานปลัด
 กระทรวง กระทรวงสาธารณสุข และศูนย์อนามัยแม่และเด็กกองอนามัยครอบครัว กรมอนามัย
 กระทรวงสาธารณสุข ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นโดยส่วนรวมของผู้บังคับบัญชาและบัณฑิต
 ต่อผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตในด้านการนำความรู้ทางวิชาการไปใช้ในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน
 กัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความแตกต่างกันในเรื่อง การประเมินภาวะสุขภาพของผู้
 รับบริการ การวางแผนการพยาบาลได้เหมาะสมกับสภาพของผู้รับบริการ การสอนและแนะนำ
 ด้านสุขภาพแก่ผู้รับบริการ การวินิจฉัยโรคและคัดกรองผู้รับบริการการรักษาโรคตามขอบเขตที่
 กฎหมายกำหนด และการบริหารทีมการพยาบาล ความคิดเห็นโดยส่วนรวมของผู้บังคับบัญชาและ
 บัณฑิตในด้านการสามารถในการปฏิบัติงานมีความแตกต่างกันในเรื่อง การวิเคราะห์ปัญหาและ
 ความต้องการของผู้รับบริการ กำหนดแผนการพยาบาลที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้ป่วย
 ปฏิบัติตามแผนการพยาบาลได้ อธิบายเหตุผลของการปฏิบัติงานได้ ถูกรับรู้มาใช้ในการ
 ปฏิบัติงาน และการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของตนเอง ความคิดเห็นโดยส่วนรวมของผู้บังคับ
 บัญชาและบัณฑิตในเรื่องคุณสมบัติด้านมนุษยสัมพันธ์มีความแตกต่างกันในเรื่อง การปรับตัวเข้ากับ
 ผู้ร่วมงานได้ทุกระดับ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล การรู้จักกาลเทศะและการมีมารยาท
 ตลอดจนการมีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร โดยผู้บังคับบัญชาประเมินบัณฑิตสูงกว่าบัณฑิต
 ประเมินตนเอง

สำนักงานแพทย์ กรุงเทพมหานคร

ปี 2534 สมบุญ เกาพัฒนา ได้ศึกษาคิดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตร
 พยาบาลศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา 2530-2532 วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ สำนักงานแพทย์
 กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สำเร็จการศึกษาซึ่งปฏิบัติงานใน 4 โรงพยาบาลของสำนักงาน

แพทย์ กรุงเทพมหานคร และผู้บังคับบัญชา พบว่า ผู้บังคับบัญชาและผู้สำเร็จการศึกษามีความคิดเห็นต่อผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษา ด้านการนำความรู้ทางวิชาการ ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน และคุณสมบัติด้านมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในระดับดีสูงกว่าค่าเฉลี่ยที่คาดหวัง

สถาบันการศึกษาพยาบาลของเอกชน

ปี 2529 บุพดี คติยวุฒิ และคณะ ได้ติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต (พยาบาลและผดุงครรภ์) คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยหัวเฉียว โดยสอบถามความคิดเห็นจากผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน และจากบัณฑิตรุ่นแรก จำนวน 30 คนซึ่งสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2528 ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม 2 ชุด คือ ชุดแรกใช้สำหรับผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบัณฑิต ส่วนชุดที่ 2 ใช้สำหรับสอบถามความคิดเห็นของบัณฑิตเกี่ยวกับ ปรัชญา วัตถุประสงค์ของหลักสูตร และเจตคติที่มีต่อหลักสูตร ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ บัณฑิตส่วนใหญ่เห็นด้วยค่อนข้างมากกับการที่ได้รับการปลูกฝังให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และมีเจตคติต่อหลักสูตรค่อนข้างดี ส่วนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบัณฑิตอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง นอกจากนี้ยังพบว่า เจตคติที่มีต่อหลักสูตรไม่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานของบัณฑิต แต่เมื่อพิจารณาด้านเจตคติต่อเนื้อหาวิชาของหลักสูตรเฉพาะกระบวนวิชาชีพ และด้านการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรเฉพาะกระบวนวิชาชีพเท่านั้นพบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพในการท างานของบัณฑิตด้านความรู้ ความสามารถในการให้บริการพยาบาล และด้านความสามารถในการเป็นผู้นำและบริหารงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปี 2534 กุศล ศรีอุทัย และคณะ ได้ศึกษาคัดตามผู้สำเร็จการศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลเชนด่หลุยส์ โดยติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตรุ่นที่ 1 ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ที่โรงพยาบาลเชนด่หลุยส์และโรงพยาบาลเชนด่แมรี่ จากการประเมินของผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน จำนวน 43 คน และจากผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การบริหารและบริการวิชาการ และด้านมนุษยสัมพันธ์ของตนเองทุกด้านอยู่ในระดับดี แต่ผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานมีความเห็นใน

เรื่องเดียวกันนี้อยู่ในระดับพอใช้ ยกเว้นด้านมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับดี เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ของผู้สำเร็จการศึกษากับความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานต่อผลการปฏิบัติงานด้านการบริหารและบริการวิชาการและด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้สำเร็จการศึกษา ทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานทุกข้อต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ของผู้สำเร็จการศึกษา

ปี 2535 อัจฉรา เดชขุน ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาพยาบาล เจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล และความพึงพอใจในงาน กับความสามารถในการปฏิบัติงานของบัณฑิตพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บัณฑิตพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาลัทธิศูตริวิทยาลัยพยาบาล (พยาบาลและผดุงครรภ์) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2528-2533 จำนวน 132 คน ผลการศึกษาพบว่า บัณฑิตพยาบาลมีความพึงพอใจ เจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล ตลอดจนความสามารถในการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง และไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาพยาบาล เจตคติต่อวิชาชีพพยาบาลและความพึงพอใจในงานกับความสามารถในการปฏิบัติงานของบัณฑิตพยาบาล

ปี 2536 จันจิรา วงษ์ชมทอง และคณะ ได้วิจัยเรื่องการติดตามผลการปฏิบัติงาน คุณลักษณะ และความพึงพอใจในงานของผู้สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2533 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถวศึกษาความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษา และผู้บังคับบัญชาเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน คุณลักษณะ และทวมพึงพอใจในงานของผู้สำเร็จการศึกษา และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษากับผู้บังคับบัญชาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานกับการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สำเร็จการศึกษาลัทธิศูตริวิทยาลัยพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา 2533 จากสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 3 แห่ง รวมทั้งสิ้น 125 คน และผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 76 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้บังคับบัญชามีความคิดเห็นว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีการปฏิบัติงานด้านการบริการพยาบาลและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก แต่มีความพึงพอใจในงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านบริการพยาบาลและลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาที่ประเมินโดยผู้สำเร็จการศึกษาเอง และผู้บังคับบัญชาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .001$) นอกจากนี้ความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .01$)

กับการปฏิบัติงานด้านบริการพยาบาลของผู้สำเร็จการศึกษาเพียง ๓ ด้าน คือ ความมีอิสระในการทำงาน การปฏิบัติงานร่วมกับผู้บังคับบัญชา และการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ร่วมงาน

งานวิจัยในต่างประเทศ

ปี 1967 Doris Slater ได้ติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษายาบาลจากมหาวิทยาลัยเวินสเตท (Weyne State University) โดยการประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของผู้สำเร็จการศึกษา และหาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษากับความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าคะแนนของผลการปฏิบัติงานไม่มีความสัมพันธ์กันกับคะแนนภาคทฤษฎีของผู้สำเร็จการศึกษา

ปี 1968 Better L. Forest ได้ศึกษาการใช้ประโยชน์พยาบาลที่สำเร็จการศึกษายาบาลระดับ Associate Degree ในโรงพยาบาลทั่วไป รัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษว่าตรงกับหลักสูตรการศึกษาหรือไม่ โดยการสอบถามจากผู้บังคับบัญชาและผู้สำเร็จการศึกษาเอง ผลการศึกษาพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาร้อยละ ๖๕ ทำงานในตำแหน่งพยาบาลประจำการ ส่วนน้อยทำงานในตำแหน่งหัวหน้าตึก เมื่อหัวหน้าตึกไม่อยู่หรือในวันที่หัวหน้าตึกหยุด หรือเป็นหัวหน้าเวรเมื่อทำงานในเวรบ่ายและเวรดึก ผู้ที่ทำหน้าที่หัวหน้าตึกและหัวหน้าเวรมีความเห็นว่ายังขาดความสามารถในการเป็นผู้นำและคุณภาพในการทำงาน ส่วนผู้บังคับบัญชาที่ผู้สำเร็จการศึกษาทำงานอยู่ด้วยนั้นส่วนมากมีความเห็นว่าพยาบาลระดับ Associate Degree ทำหน้าที่ให้การพยาบาลผู้ป่วยโดยตรงมากกว่าหน้าที่อื่น แต่ก็สามารถทำหน้าที่หัวหน้าตึกหรือหัวหน้าเวรปักษ์เวรดึกได้ ถ้าได้รับการอบรมมาก่อน

ปี 1971 Jean Hayter ได้ติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษายาบาลจากมหาวิทยาลัยเคนตักกี ในปีการศึกษา 1964-1969 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจอาชีพ การนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ในการทำงาน รวมทั้งสำรวจความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาร้อยละ ๖๕ ได้ทำงานเป็นพยาบาลประจำการ ในด้านการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ผู้สำเร็จการศึกษาร้อยละ ๖๕ ได้เตรียมมาดีแล้ว แต่ควรปรับปรุงเรื่องทักษะการปฏิบัติงาน ประสบการณ์การเตรียมให้เผชิญกับสภาพการณ์

จริง ความรู้ทางเภสัชวิทยา และการพยาบาลสาธารณสุข ส่วนผู้บังคับบัญชาส่วนมากมีความเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาว่าอยู่ในระดับดีและปานกลาง มีส่วนน้อยที่เห็นว่าอยู่ในระดับไม่ดี สิ่งที่ผู้สำเร็จการศึกษายังขาดอยู่ ได้แก่ ประสบการณ์และความสามารถในการเป็นผู้นำ ความชำนาญในการปฏิบัติงาน การสร้างสัมพันธภาพกับผู้ร่วมงาน และความเชื่อมั่นในตนเอง

จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าสถาบันการศึกษาพยาบาลหลายแห่ง ได้มีการศึกษาติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตเป็นระยะ ๆ ส่วนใหญ่จะติดตามผลบัณฑิตหลังจากปฏิบัติงานแล้วอย่างน้อย 6 เดือน ถึง 1 ปี และบางแห่งติดตามผลบัณฑิตทุก 3-5 ปี คณะผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่จะต้องมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของพยาบาลใหม่ว่า พยาบาลใหม่มีความสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใด คุณภาพของการปฏิบัติงานอยู่ในระดับไหน มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนมีบุคลิกลักษณะที่เหมาะสมมากน้อยเพียงใด สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญต่อวิชาชีพพยาบาล ซึ่งสถาบันการศึกษาคงจะได้มีการติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตพยาบาลเป็นระยะ ๆ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการบริการพยาบาลต่อไป